

model - tal. modello – „vzor, predloha“; vo výtvarnom umení: naturálna predloha, vzor (pozri *concetto*)

1.v sochárstve dielo vytvorené v menšom alebo rovnakom meradle a slúžiace ako predloha na vyhotovenie konečného diela v skutočnom meradle a konečnom materiáli; model zhotovovaný z hlíny, vosku, sadry, *papiermaché* a dď. modelačného materiálu; cieľ: predstava o diele samotnom aj jeho začlenení do architektúry alebo *urbanistického* priestoru; konečnému dielu môže predchádzať rad modelov, ktoré stvárajú predstavu o kompozičných a materiálových variantoch, rovnako ako rôznych meradlách (desatinné, tretinové, polovičné meradlo); závislosť diela na modeli rôzna a daná zručnosťou a tvorivou *invenciou* umelca, zložitnosťou diela, jeho rozmermi, materiálom, použitou technikou; tieto hľadiská určujú veľkosť modelu (soche v *skulpturálnom* materiáli stačí menší model > tvary a miery prenášané do žiaduceho meradla pomocou zväčšovacích prístrojov (pozri *bodovanie, bodovací strojek*)

2.človek ako predloha prípravných prác, napr. štúdia typu, polohy, akcie (pozri *akt*), nahého alebo oblečeného tela (> štúdia *drapérie*); model môže byť priamym motívom diela, napr. pri aktu, v podobizni; ale aj v forme modelu - *figuríny*; pozri *metafyzická maľba*); pri *autoportréte* je autor sebe sám modelom; umelecký odraz môže byť v rôznej miere vzdialený zrakovej zhode s modelom; voľba modelu ovplyvnená dobovým typom (astenické gotické figúry oproti robusným barokovým), osobným typom ako tomu bolo v diele A. *Dürera*, Rafaela, Rembradta, Degasa, Renoira a dď.

3.*manekýn*, kľbová *figurína*, ktorá nahrádza živú ľudskú postavu najmä pri štúdiách, maľbe a modelovaní *drapérie*; pozri *tieň skutočný, tieň vržený*

4.predmety ako motivistická predloha maliarskej a sochárskej tvorby (v prípade *zátišia*: ovocie, krčahy, fľaše apod.)

5.živý model, manekýn, predvádzajúci módné oblečenie; pozri *móda, oblečenie, boutique Simultaneé*

-s modelom kostola zobrazovaní niektorí svätci

pozri *ateliérová maľba, atituda, kontrapost, armatúra; taille directe; svalovec; porovnaj maketa*



J. Lievens: Maľba (1630-1635)



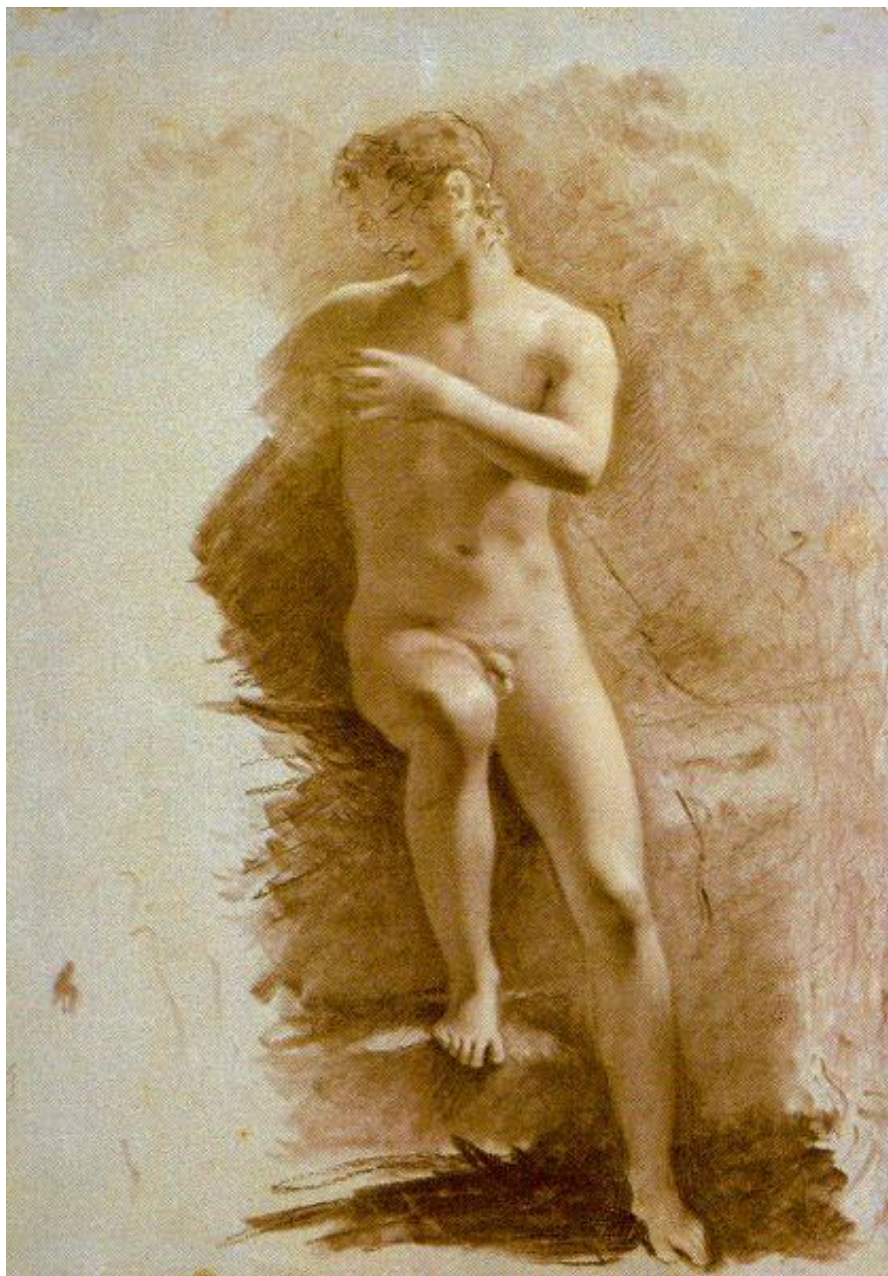
A. Houbraken: Maliar a jeho modelka (1690)



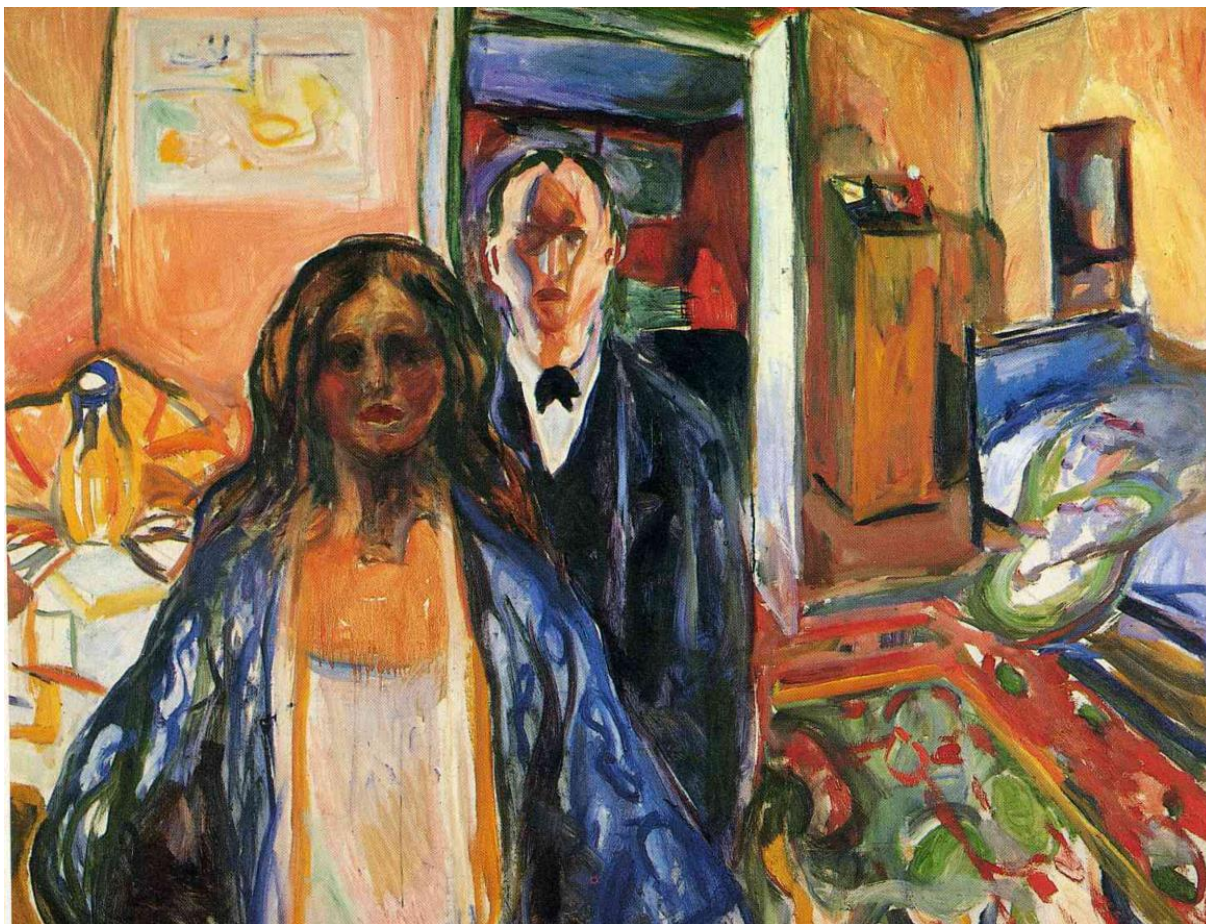
J.-B. S. Chardin: Zátisie (1728)



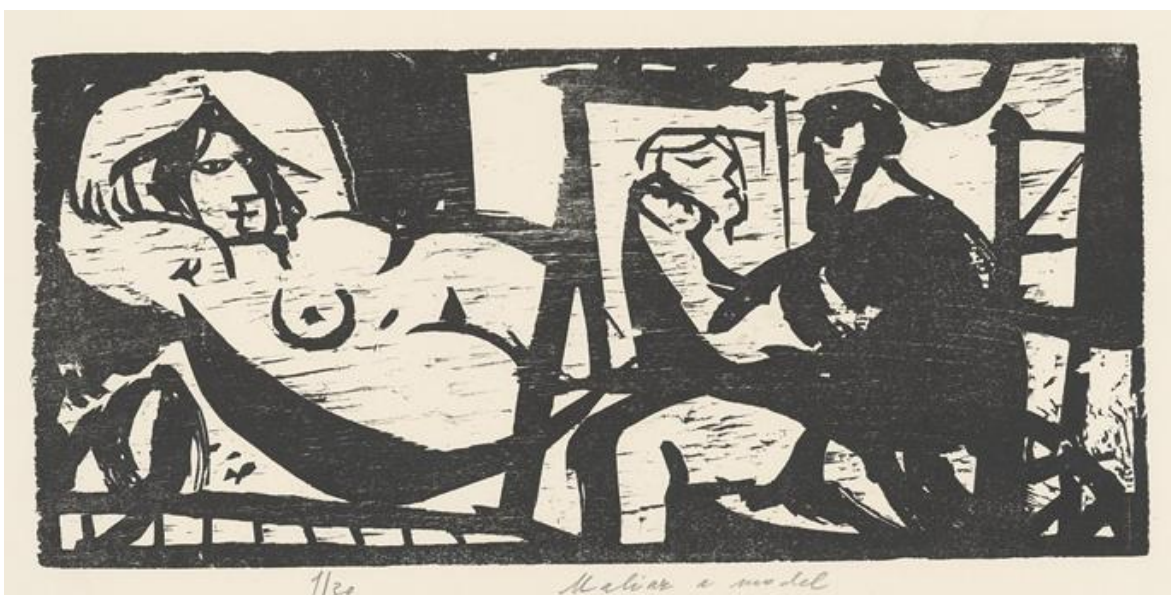
P. Subleyras: Atribúty umenia (18.st.)



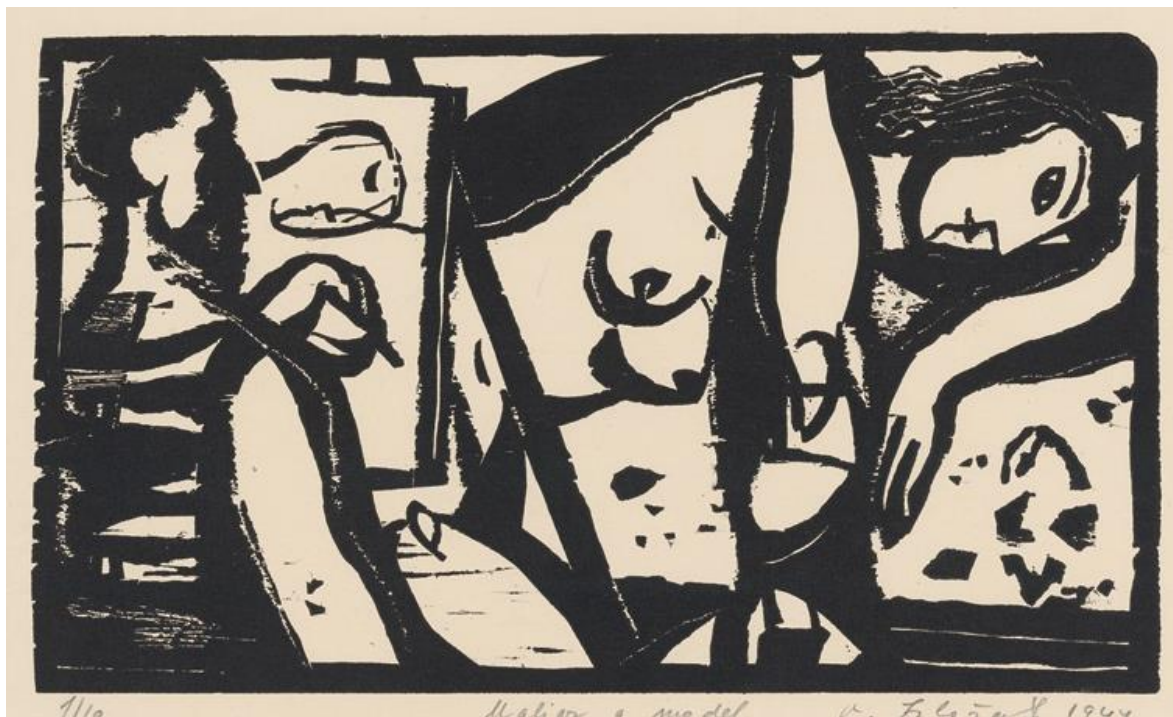
P.-P. Prud'hon: Nahý akademický model (krieda a bieloba, 18.-19.st.)



E. Munch: Umelec a jeho modelka (1919-1921)



V. Hložník: Maliar a model (1947)



V. Hložník: Maliar a model (1947)



J. Vodrážka: Model v mojom širáku (1957)



Model panorámy Frankfurtu nad Mohanom v r. 1880

modelácia - v *maliarstve* a *sochárstve* vyjadrený *objem* tvaru; sochárska modelácia označuje poňatie a podanie hmotného trojrozmerného sochárskeho objemu a jeho *povrchu*; maliarska modelácia, kreslená a grafická modelácia sa vyznačujú podaním tvaru v ploche a vyznačujú jeho objem polotieňom a *tieňom*, *šrafúrou*, *farebnými tónmi*, *perspektívou lineárnou* a *farebnou* a inými prostriedkami týchto plošných umení, ktorými je možné dosiahnuť zrakový dojem *objemu*, t.j. trojrozmernosť; pozri *plastickosť*; *grisaille*; *kombinovaná metóda maľby* 2



Guercino: Štúdia aktu so zdvihnutými rukami (čierna krieda napustená olejom, 17.st.)

modeleto/modelleto/modelino - drobný *model* sochárskeho diela; porovnaj *redukcia*

Baleka: v *maliarstve* olejovou alebo inou technikou prevedená zmenšenina zamýšľaného diela; má vysoký stupeň dokončenosti a od konečného diela sa líši iba menším formátom a istou voľnosťou podania; v *maliarstve* je niekedy modeleto označované ako *bozzetto* (napr. v prípade *skíc* Rubensa); v *sochárstve* je modelleto vypracovaným *modelom*, určeným rovnako ako v maliarstve ako vzor na uzavretie zmluvy so zadávateľom; zahrnuje zvyčajne iba sochu, ale aj jej začlenenie do architektúry; modelleta boli súčasne predlohou pre realizáciu diela, tvorili súčasť dielenského inventára a prešli rozmachom v období medzi 16.-18.st. spolu s bozzetom; *zberateľmi* viacej cenené modeleto maliarske ako sochárske

modelovacia pasta - moderný prípravok používaný pri maľbe technikou *impasto* za použitia *akrylových farieb*; užíva sa pre vytváranie štruktúr na tvrdom podklade; na mäkkom *podklade* sa mieša s *gelom* pre *zvýšenie hustoty*; *zosvetľuje tón farby*; pozri *pasta*

modelovacie nástroje - v *sochárstve* nástroje používané pri opracovávaní nanášanvej hmoty (vosk, *hlina*, *sadra* a d.): drevené kopadlá, ktorými sa modelovacia hmota priklopáva na *armatúru* a vytára sa tak jadro plastiky; pri práci s hlinou užívané menej pružné modelovacie *špachtle* a na prácu so sadrou používané pružnejšie nanášacie špachtle; špachtľa dopĺňovaná pre prácu v detaile modelovadlom (zvyčajne z *buxusu*); na odstránenie prebytočnej modelovacej hmoty užívané drôtené *očka/špachtle slučkové* rôzneho tvaru; očko dopĺňované škrabkou pre dosiahnutie profilovanej stopy; na jemné povrchové úpravy, napr. vyhladenie, používané špongie, jemná koža ad'. materiály; pri modelácii v hline používaný rozstrekovač vody, ktorým musí byť hlina neustále navlhčovaná, aby nestratila modelovaciu vláknosť a tým aj použiteľnosť; pozri *proporčné kružidlo*, *hmatadlové kružidlo*; *modelovací stojan*; *bodovanie*, *bodovací strojček*; *sochárske nástroje skulpturálne*, *odlievanie sadry*

modelovací stojan - v *sochárstve* stolík s pevnou alebo otáčacou plošinkou, zvyčajne vo výške ramien; slúži na modelovanie; pozri *Franconia*

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/3074116252/in/photostream/>



Postava sochára a rezbára Tilman Riemenschneider z fontány Frankoniabrunnen (nádvorie Würzburkej rezidencie, 1894)

modelovanie - v *sochárstve* vytváranie tvaru najmä v hlavných modelovacích materiáloch (*hlina*, *wosk*, *sadra*) ale aj v umelých plastických materiáloch (na malé plastiky slúži aj *modurit*); pri modelovaní používané *modelovacie nástroje* ale aj ruky; postup práce musí zodpovedať vlastnostiam modelovacej hmoty (hlina vyžaduje vlhčenie počas celého pracovného procesu, zložené a veľké plastiky vyžadujú *armatúru*; modelovanie založené nanášaní hmoty podľa plastického princípu, ktorý je protikladný skulpturálnemu postupu (pozri *skulptúra*); modelovanie umožňuje väčšiu možnosť rozvinutia tvaru do priestoru; výsledok modelovania tvorí *model*, ktorý je predstupňom diela realizovaného do konečného materiálu odliatím (pozri *lejárstvo*, *odlievanie do bronzu*, *liatina*) alebo vypaľovaním; pozri *techniky sochárske*

-modelovací postup charakterizuje pridávanie hmoty; tým sa líši od *skulpturálneho* postupu (uberanie z pevného materiálu, akým je *rezbárstvo*, *kameňosochárstvo*) alebo konštruovanie objektov z rôznych materiálov; túto poslednú metódu priniesli do sochárstva v *asambláži*, ktoré sa vyvinuli z kubistických *papiers collés*

modelová plastika - výtvarný prejav príznačný pre *neolitické* a *eneolitické umenie*; zhotovovanie trojrozmerných objektov: chaty, ohniska, krby, oltáre, vozíky; pozri *umenie doby bronzovej*

Modena Giovanni da -



G. da Modena: Cesta troch kráľov (freska v kaplnke San Petronio v Bologni, 1412)

Modena Nicoletto da - (?); taliansky rytec aktívny v období 1490-1522; jeho život, kariéra a pracovné postupy ešte zostáva plne posúdiť; niekoľko archívnych zdrojov týkajúcich sa jeho života hovoria o jeho živote v Padove v 1497 a 1506 a v Ríme v roku 1507; posledná známa datovaná tlač je z 1522; pozri *talianski rytci*

<https://www.google.sk/search?q=Modenna+Nicoletto+da&espy=2&biw=1852&bih=995&site=webhp&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CCAQsARqFQoTCNSFmZWujcYCFcJAFAodTCMAAA>

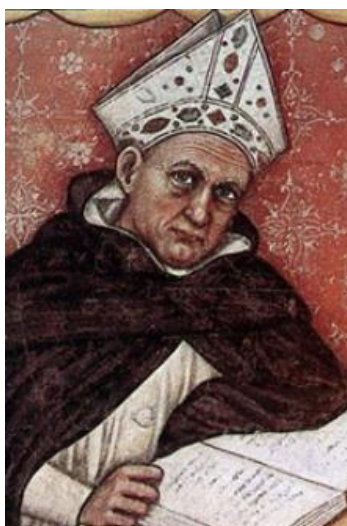
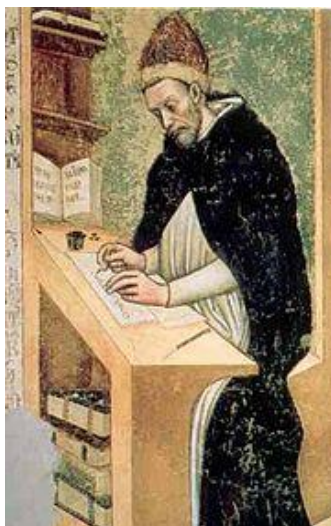


N. da Modena: Apelles stojaci pri tabuli geometrických obrazcov (rytina, 1500-1510)



N. da Modena: Sv. Anton pustovník (rytina, 16.st.)

Modena Tommaso da - (†1370); tiež Tomaso Barisini, Tomaso Baffin; taliansky maliar; vyškolený v Benátkach, pracoval prevažne v severnom Taliansku, ale tiež od roku 1357 na dvore cisára z jeho diela sa zachovali fresky v dominikánskom kláštore v Trevisi z roku 1352, skladací oltár a maľovaný triptych v kaplnke svätého Kríža na *Karlštejne*, ďalej doskové obrazy *Ecce homo* a *Veraikon* v Prahe a ďalšie vo Viedni; pozri *benátski maliari*, *talianski maliari 14.st.*



T. da Modena: Pápež Inocent V. (freska v Trevisse)

T. da Modena: Sv. Albert Veľký (freska v Trevisse)

modern - antikva klasicistického typu; pozri *klasicizmus*

Modern Style - názov pre *secesiu* najčastejšie užívaný v Anglicku popri krátkodobých názvoch *yachting style*, *style liberty*; tomu podobný je francúzsky variant *style moderne*

- francúzsky názov pre *secesiu*, tiež *art nouveau*

SME: v *kunsthistorii* sa pojem moderný nepoužíva tak ako v bežnej reči, napr. moderné oblečenie; v umení sa prídavné meno moderný viaže na modernu, teda *avantgardné* prúdy v umení 1.pol.20.st.; na „nové“ umenie sa používa termín súčasné

moderna - 1. *modernizmus*; pozri *klasická moderna*, *postmoderna*, *postmodernizmus*

2. architektúra z konca 19.st. ako reakcia na historizujúce slohy; pozri *romantizmus*; *historizmus*

Dudák: moderna je obecný a mnohovýznamový termín vyjadrujúci dobovú novosť a aktuálnosť v protiklade ku starému; pojem je najmä opozitom k predošlej epoche, myšlienkovému, umeleckému smeru; zvyčajne zdôrazňuje, že v architektúre sa zvyčajne ako moderná architektúra označuje architektúra 20.st., ktorá odmieta historizujúce slohy 19.st. (*historizmus*); v tomto najširšom poňatí je za modernú architektúru považovaná celá produkcia 20.st. od jeho počiatku (vrátane *secesie*) až do nástupu postmodernej architektúry; v užšom zmysle sú pre dejiny architektúry 20.st. významné raná moderna (1905-11), moderná architektúra *funkcionalizmu* a *postmoderná* kritika moderny (modernej architektúry)

pozri *kunsthalle*, *aktuálne umenie*; *košická škola*; J. Alexy

moderna česká - *česká moderna*

moderna geometrická - zastaraný termín používaný pre ranú modernú architektúru (modernu) z rokov 1905-11, aby sa tým odlišila od tzv. *rastlinnej moderny* (*secesie*)

moderna individualistická - zastaraný termín pre ranú modernú architektúru z 1905-1911, aby sa vystihla podstatná črta: konkretizácia individualistických predstáv autorov; tiež frekventovaný názov *geometrická moderna*; jedným z jej predstaviteľov bol holandský architekt Henrik Petrus Berlage, predchodca *amsterdamskej školy*; pozri *Werkbund*

moderna klasická - *klasická moderna*

tzv. **moderna košická** - *košická moderna*

tzv. **moderna rastlinná** - niekedy používaný termín pre *secesiu*, v protiklade ku *geometrickej moderne*

Moderná revue - pozri *skupina Moderná revue*

moderné umenie - termín používaný *dejepisom umenia*, teóriou a najmä kritikou výtvarného umenia; tvorba spätá s vývojovo aktuálnymi myšlienkovými a výtvarnými hodnotami (porovnaj *avantgarda*); je užším termínom ako súčasné umenie, ktoré zahŕňa celú, preto aj vývojovo neaktuálnu tvorbu; termín moderné umenie používaný najmä na prelome 19.-20.st., keď bol chápaný ako protiklad

dobového *historizmu*, ktorý strácal vývojovú podnetnosť; predstaviteľmi moderného umenia vtedy *kubizmus*, *futurizmus*, *fauvizmus*, *expresionizmus* a ďalšie smery; pojem moderné umenie známy už v neskorej *antike* (pozri *helenizmus*), v *renesancii* (pozri *maniera moderna*), v 17. st. termín moderné umenie súčasťou teoretických sporov medzi stúpecami *P. P. Rubensa* a *N. Poussina*, v 19. st. ho použil Ch. Baudelaire a ďalší kritici umenia; pre označenie vývojovo aktuálnych prúdov užívaný aj v súčasnosti; porovnaj *modernizmus*, *moderna*; *kunsthalle*

SME: v *kunsthistórii* sa pojem moderný nepoužíva tak ako v bežnej reči, napr. moderné oblečenie; v umení sa prídavné meno moderný viaže na modernu, teda *avantgardné* prúdy v umení 1. pol. 20. st.; na „nové“ umenie sa používa termín súčasné

-všeobecne: smery začínajúce *impresionizmom*

http://it.wikipedia.org/wiki/Arte_moderna
http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Art_contemporani
http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Kunst_der_Moderne
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Modern_art

Moderní galerie - sekcia pražských nemeckých výtvarných umelcov počas prvorepublikového Československa; pozri *Prager Sezession*, *skupina*

Moderní galerie Království českého - zbierka novodobého českého a svetového umenia, založená 1901; spravovaná českým a nemeckým odborom a zbierky prechodne umiestnené do jedného z pavilónov Jubilejnej výstavy (1891) na výstavisku v pražskej Stromovke, kde boli zverejnené 1905; Moderná galéria získala po 1. sv. vojne zo zdrojov vojnového odškodnenia nákupom (1923) mimoriadny súbor francúzskeho umenia z konca 19. st. a poč. 20. st.; po 2. sv. vojne spolu s *Obrazárnou Společnosti vlasteneckých přátel umění* splynuli s ďalšími fondmi a vytvorili *Národní Galériu* v Prahe; pozri *múzeum*, *galéria*

moderní malíři - pozri *B. Bartl*, *P. Cadmus*, *H. O'Donoghue*, *Wols*, *S. M. Wright*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Modern_painters

Moderní revue - český časopis a súčasne umelecké hnutie okolo tohto časopisu; časopis vydávaný od 1895-1925; riadil ho maliar Antonín Procházka a J. Karásek ze Lvovic; literárna časť umelcov zameraná na dobovú *romantickú*, *symbolistickú* a *dekadentnú* tvorbu: básnici Stanislav Kostka Neumann, Otakar Březina, Antonín Sova, literárny kritik František Xaver Šalda, výtvarní umelci Zdenka Braunerová a ďalší; umelci okolo *Moderní revue* boli zástancami anglického hnutia *Arts and Crafts*

moderní socháři - pozri *L. Bourgeois*, *O. Zadkine*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Modern_sculptors

moderní umělci - pozri *F. Brangwyn*; *súčasní umelci*

http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:K%C3%BCnstler_der_Moderne
https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Modern_artists

modernismo - španielsky názov pre *secesiu*; ďalší je *arte Joven*

modernista - holandský názov pre *secesiu*; ďalší je *niuwe kunst*

modernistické architekty - pozri *J. M. Jujol*, *F. L. Wright*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Modernist_architects

modernistické malíři - pozri *H. Boeckl*

http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Maler_der_Moderne

modernizmus - *moderna*; vo všeobecnosti je moderna obecný a mnohovýznamový termín vyjadrujúci dobovú novosť a aktuálnosť v protiklade ku starému; pojem je najmä opozitom k predošlej epoche, myšlienkovému, umeleckému smeru; zvyčajne zdôrazňuje, že súčasnosť (modernosť) kriticky prekonáva dobu predošlú

1.označenie niektorých umeleckých smerov od konca 19.st., ktoré prekročili rámec tradičného realizmu a v reakcii na dobové spoločenské problémy chceli zmeniť vnímanie sveta a zamerali svoju tvorbu na experiment (*expresionizmus, dadaizmus, futurizmus, surrealizmus, nový realizmus* a ď.); jeho počiatky sa niekedy kladú už do nástupu *impresionizmu*; rôznorodé techniky: *gratáž, frotáž, dekalk, dripping, dip painting, akumulácia, koláž, montáž, asambláž, empaquetage/ambaláž, antropometria, ready-made, strukáž, fokalk, objet trouvé, objet surrealiste, akcia, happening, inštalácia, pikáž, identifikácia, ichnogram, breanding, pearcing, tetovanie, bodypainting* a ď.; v českom prostredí prvých desaťročí 20.st. na moderné prúdy reagovali skupiny: *Osmá, Spolek výtvarných umělců Mánes*; pozri *synchronizmus; Kunstverein/Bratislavský umelecký spolok Kunstverein*

2.Dempseyová: modernizmus je názov kvázi secesného hnutia v Katalánsku, približne medzi rokmi 1880-1910; vyrástol z dvoch katalánskych myšlienkových a kultúrnych hnutí, z národného romantizmu a progresivizmu; národný romantizmus sledoval štúdium a obrodienie katalánskej stredovekej architektúry a jazyka popri hľadaní vlastnej katalánskej (oproti španielskej, respektíve kastílskej) identity; progresivizmus sa zaoberal vedou a technikou ako základom modernej spoločnosti; obidve tieto zdanlivo rozporné ideológie a zišli v modernizme a stáli u kolísky veľkého obdobia architektúry, ktorej diela sa stali mohutným symbolom národnej kultúrnej identity; dodnes stojí v Katalánsku cez tisíc budov, ktoré reprezentujú modernizmus; v predných radoch tohto hnutia stáli vedúce osobnosti barcelonskej architektúry Lluís Domenech i Montaner, José Puigh i Cadafalch a Antonio Gaudí; ich diela sú eklektické a veľmi výrazné a rešpektujú štruktúrne a dekoratívne vlastnosti materiálu, najmä tehál; dôležitý je ornament, ktorý často zdôrazňuje ich design, funkciu aj konštrukciu; napriek tomu, že ani modernizmus ani svetová secesia nemali dlhý život, stali sa vzorom pre umelcov 20.st.; Salvator Dalí označil secesiu za predchodkyňu surrealizmu a Gaudiho individualistický prístup, ktorý budovám dodával farbu, štruktúru a pohyb, bol inšpiratívny pre expresionistických architektov 20. a 30.rokov; pozri *R. Casas i Carbó, A. de Riquer*

3.scriptá: nové smerovanie v architektúre, ktoré hlásalo účelnosť, využívanie nových konštrukcií a technológií, ktoré neostávajú skryté ale naopak stavba ich priamo ukazuje; architektúra obnažuje horizontály podlaží a pretína ich nosnými piliermi; zdôrazňuje výstuž v podlažiach, užíva armovaný betón na železných prútoch konštrukcie; racionalizmus prichádza s požiadavkou obmedzenia výzdoby až po dôslednú striedmosť; v racionalizme z prelomu 19.-20.st. nachádzame dva odlišné prúdy: prvý sleduje statickú kompozíciu so strohými formami, ktoré majú podobu geometrických útvarov (rovnobežník, trojuholník, kruh); druhý prúd má tendenciu odstrániť nehybnosť vyvolanú jednoduchými a nemennými prvkami; volí pružné línie navodzujúce pocity uvoľnenosti, dráhu vrhu, špirály ap.; pritom je typické, že autori ocilovali a prechádzali z jednej formy do druhej (Le Corbusiere, Frank Lloyd Wright, Otto Wagner); v základe je možné konštatovať, že racionalizmus/modernizmus z konca 19.st. plynulo prechádza do konštruktivizmu z počiatku 20.st. a funkcionalizmu 20.-30.rokov 20.st.; predstavitelia modernej architektúry (moderny) boli združení v nemeckom hnutí Werkbund a Bauhaus, v holandskom hnutí De Stijl, boli aj stúpenkami expresionizmu a futurizmu

3.Dudák: v architektúre sa zvyčajne ako moderná architektúra označuje architektúra 20.st., ktorá odmieta historizujúce slohy 19.st. (*historizmus*); v tomto najširšom poňatí je za modernú architektúru považovaná celá produkcia 20.st. od jeho počiatku (vrátane secesie)až do nástup postmodernej architektúry; v užšom zmysle sú pre dejiny architektúry 20.st. významné raná moderna (1905-11), moderná architektúra *funkcionalizmu* a postmoderná kritika moderny (modernej architektúry);raná moderna (predtým používaný termín individualistická moderna alebo geometrická moderna, aby sa odlišila tzv. *rastlinná moderna secesia*) bezprostredne nadväzuje a reaguje na secesiu; architekti tejto doby konkretizovali svoje architektonické predstavy veľmi osobito, preto sa používal aj termín individualistická moderna; napriek tomu jestvujú spoločné znaky pri hľadaní nového slohu: je to najmä vyhranený kult pravdivosti v architektúre (presvedčivosť architektúry vzhľadom ku slohu, materiálu, formy a účelu aď.), ktorý sa naplňoval priznaním konštrukcie a materiálu (viditeľné konštrukčné prvky, jeden materiál nepredstiera iný); v tomto zmysle bola odmietaná secesia a naopak boli uplatnené racionálne tektonické formy (> termín racionalizmus); rastlinný ornament je nahrádzaný ornamentom geometrickým alebo ornament celkom chýba (Adolf Loos); typické je používanie ražného muriva s dekoratívnou väzbou tehál,drsne omietky alebo kameň; inšpiračným zdrojom boli práce holandského architekta a teoretika Henrika Petrusa Berlageho, (ovplyvnený secesiou, predstaviteľ individualistickej

moderny, predchodca povojnového expresionizmu a neskoršie blízkeho hnutiu De Stijl); Berlage razil úspornosť architektonických prostriedkov, prirodzenosť materiálu, uplatňoval neomietnuté murivo a tehly skladal do vzorov a rímsových útvarov); inšpiračným zdrojom boli aj práce škótskeho architekta a návrhára Charlesa Rennie Mackintosha (spoluzakladateľ škótskej secesie, inšpirujúci sa keltským a japonským umením) a práce amerického architekta a teoretika architektúry Franka Lloyda Wrighta (v ranej tvorbe stúpenca chicagskej školy); prínosom pre architektúru tohto obdobia boli aj teórie rakúskeho architekta a teoretika Adolfa Loosa (inšpirovaný triezvym funkcionalizmom chicagskej školy a architektúrou Wrighta, rozpracoval puristicko-funkcionalistické poňatie architektúry), tiež ideami hnutia Arts an Crafts; novými konštrukčnými princípmi a postupmi bola podnetná aj architektúra chicagskej školy; prechod od secesie k moderne bol zjavný takmer u všetkých významných architektov tej doby; Otto Wagner staval vo Viedni palác Poštovej sporiteľne zo skla a z ocele, ktorý kontrastoval s jeho predošlými činžovými domami s rastlinným ornamentom; český architekt Jan Kotěra zjednodušil svoj výraz pri prepracovávaní architektonického detailu; významné bolo pôsobenie nemeckého Werkbundu; vo Francúzsku pôsobil Auguste Perret, priekopník vo využití železobetónového *skeletu* a betónových *skrupinových konštrukcií*; jeho vlastný činžový dom v Paríži sa stal pravdepodobne inšpiráciou pre budovanie strešných záhrad (terasy so stromami pestovanými vo veľkých kvetináčoch); ďalším bol architekt a urbanista Tony Garniér, ktorý vypracoval projekt priemyselného mesta (Cité industrielle) pre 35 tis. obyvateľov, v ktorom premyslel funkčnú štruktúru súčasného priemyselného mesta; ako prvý riešil problematiku mesta s priemyselnou zónou prísne oddelenou od obytnej časti; ako ideálny *stavebný materiál* navrhoval armovaný betón; jeho budovy pravouhlého pôdorysu, s plochými strechami a plným hygienickým komfortom, bez ozdobných prvkov, anticipovali neskorší vývoj, *purizmus*; 1905 sa stal oficiálnym mestským architektom Lyonu; v Holandsku popri Berlagem sa v moderne pripojil aj belgický architekt Henry van de Velde, predstaviteľ organickej secesie; v svojich stavbách dával prednosť masívnemu murivu alebo betónu pred kovovým skeletom; v Nemecku pôsobil Peter Behrens, predstaviteľ *darmstadtskej umeleckej kolónie*, ktorého stavby smerovali k funkcionalizmu ale nikdy neopustili dekor a organické poňatie; jeho najznámejšou stavbou je turbínová hala fabríky AEG v Berlíne, pri ktorej použil vo veľkej miere sklo a oceľové konštrukcie spolu s betónom; ďalším bol urbanista a teoretik Walter Gropius, neskorší významný predstaviteľ funkcionalizmu; významným medzníkom v dejinách modernej architektúry bol jeho projekt budovy Faguswerku v Alfelde u Hannoveru (spoločne so švajčiarskym architektom Hannesom Meyerom), kde použil veľké presklenné plochy v kombinácii s neomietnutým tehlovým murivom na skeletovej konštrukcii (prvé použitie *zavesenej fasády*); v českých krajinách patrili k predstaviteľom individualistickej moderny Antonín Engel, ktorý bol ovplyvnený Adolfom Loosom a jeho projekčná a realizačná tvorba bola obmedzená na minimum; Josef Gočár: jeho obchodný dom Wenke v Jaroměři predstavuje prvé použitie zavesenej fasády (*curtain wall*) v Čechách

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Modernism>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Moderne>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Moderna>

Modersohn Otto - (†1943); nemecký krajinár, spoluzakladateľ umeleckej kolónie v Worpswede (pozri *worpswedska kolónia*); zanechal rozsiahle maliarske dielo a kresby, ktoré boli v tradícii francúzskeho plenérového maliarstva 19.st. *barbizonskej školy*; skoro sa vzbúril proti akademizmu a stal sa nezávislým samotárom, ktorý je definoval svoje umelecké ciele termínmi: jednoduchosť, intimita a vnútorný prežitok; tvorivú silu čerpal z duchovného ponorenia do prírody; jeho druhou manželkou bola Paula Modersohn-Becker, ktorá zomrela po narodení ich dcéry; pozri *nemeckí maliari 19.st.*, *nemeckí maliari 20.st.*, *nemeckí expresionistickí maliari*, *berlínska secesia*

https://de.wikipedia.org/wiki/Otto_Modersohn



O. Modersohn: Jeseň v mokradiach (1895)



O. Modersohn: Dedinská ulica na jar (1922)



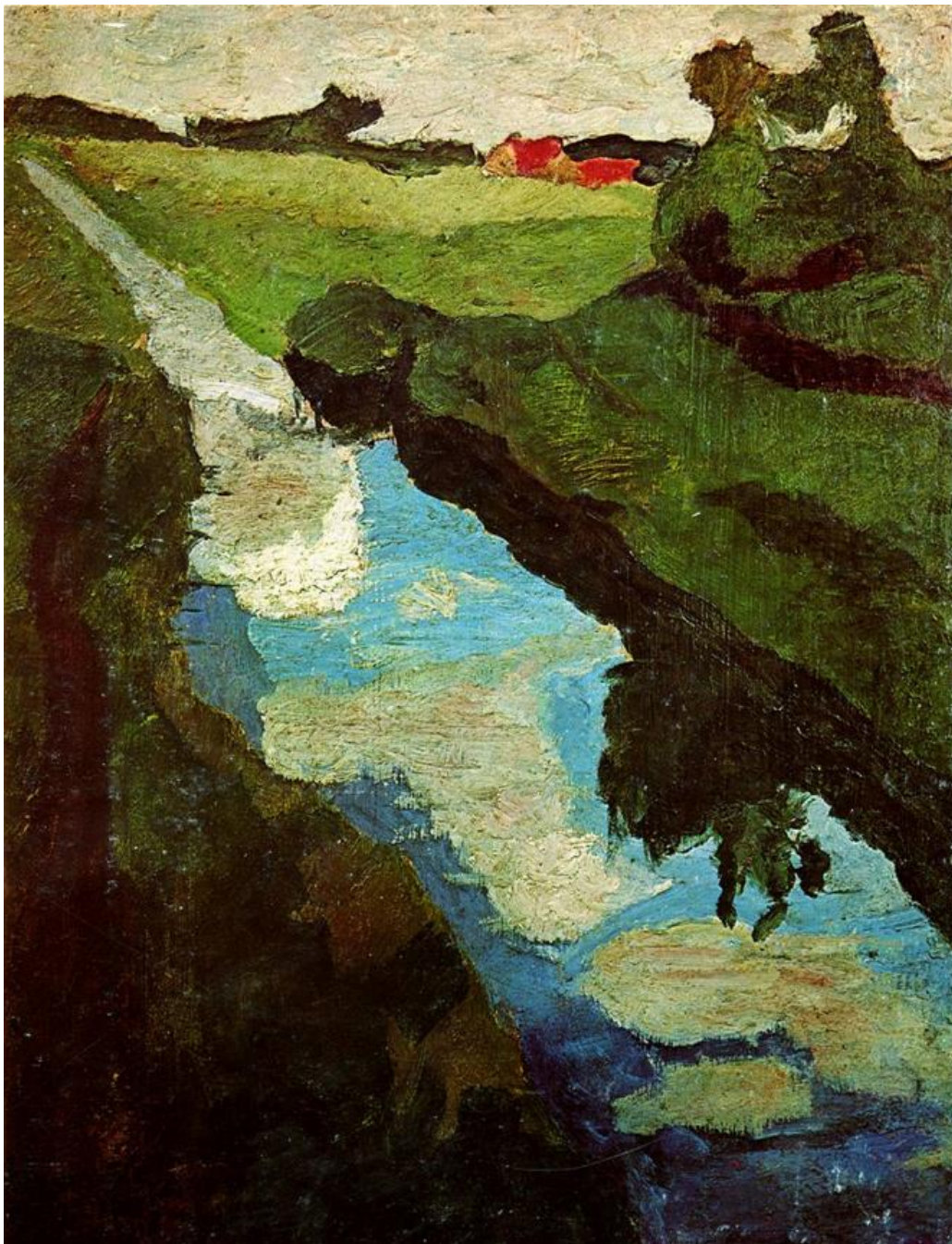
O. Modersohn: Mesiac stúpa v Moor (1897)

Modersohn-Becker Paula - (†1907); nemecká maliarka a jedna z najvýznamnejších predstaviteľov raneého expresionizmu; počas krátkej kariéry (zomrela ako 31 ročná na embóliu) vytvorila rad priekopníckych obrazov; stala sa prvou ženou maliarkou ženských aktov; odvážny výber námetov a chromatických farieb predstavil svet modernu na začiatku 20.st. spolu s jej kolegami *Picassom* a *Matissom*; v roku 1898 vo veku 22 začala pracovať s umeleckou worpswedskou kolóniou, do ktorej umelci ako Fritz Mackensen (†1953) a Heinrich Vogeler (†1942) sa stiahli na protest proti nadvláde umeleckej akadémie a života veľkomesta; študovala pod Mackensenom, maľovala okolitých poľnohospodárov a severnú nemeckú krajinu; v tejto dobe začala úzke priateľstvo s sochárom Clara Westhoffom (†1954) a básnikom Rainer Maria Rilke (†1926); pozri *nemeckí maliari 19.st.*, *nemeckí maliari 20.st.*, *nemeckí maliari expresionistickí*, *umelkyne 20.st.*

https://www.google.sk/search?q=Paula+Modersohn-Becker&espv=2&biw=1844&bih=951&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiF_pn30YbLAhVBMZoKHWIxDBsQiR4ImwE



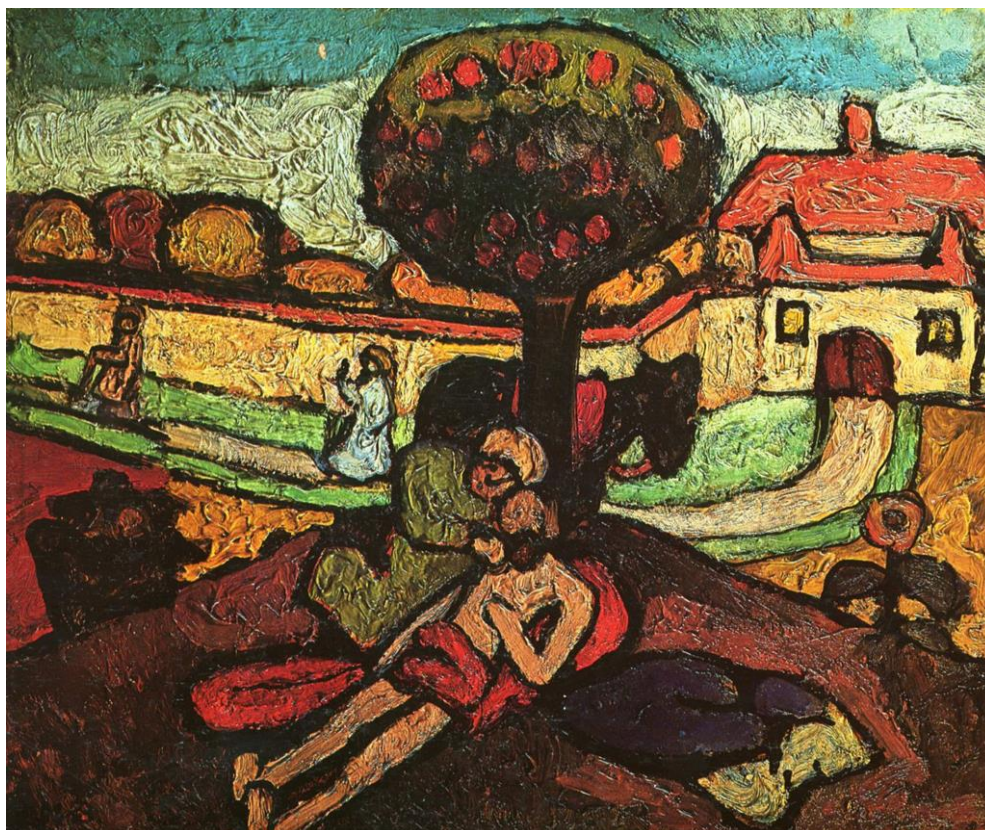
P. Modersohn-Becker: Autoportrét (1906)



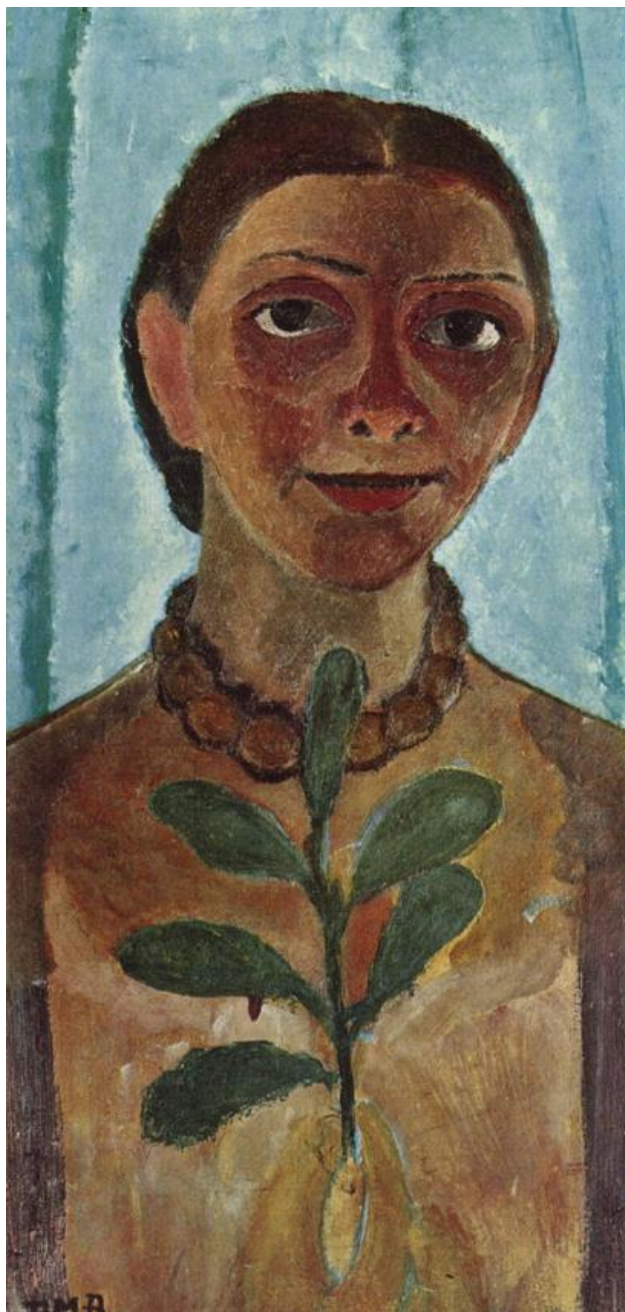
P. Modersohn-Becker: Moosgraben (1900-1902)



P. Modersohn-Becker: Moorkanal s člnmi torfkahn (1900)



P. Modersohn-Becker: Milosrdný Samaritán (1907)



P. Modersohn-Becker: Autoportrét (1907)



P. Modersohn-Becker: Krajina ve Worpswede (1908)

Modi/Moth - *www*: Magni, syn boha Thora a obryň Járnsaxy, bol silný boh severskej mytológie; on a jeho bratr Módi jako jedni z mála prežili *ragnarök* a priniesli do nového sveta *kladivo* svojho otca, *Mjollni*; to dokázal dvihnúť iba Thor a Magni

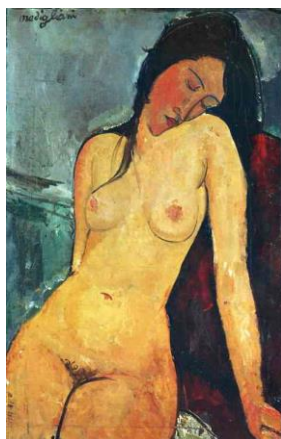
Modigliani Amedeo - pozri *J. Gris, maniera*

http://it.wikipedia.org/wiki/Amedeo_Modigliani

https://www.google.sk/search?q=bourgeois+louise+biography&espv=2&biw=1855&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CFUQsARqFQoTCPflz4nTlMYCFcRYFAodGnQAE#tbm=isch&tbs=ring%3ACSRyQE0Z-iUDlJgC4OKsOzw5TChcRnbie8RGxPBtRiDXUIPaKMWu-ocV3xUKFia46OleafM0ghexmWTEgZrw10ZV0ioSCQLg4qw7PDIMES3FtajbHK1oKhIJKFxGduJ7xEYRTzCKMLxLveUqEgnE8G1GINdSUxH_1N4wdpVh1wSoSCdooxa76hxXfETDM_1VLMqkC1KhIJFQoWJrjo4h4RK11qHNGfCqoqEglp8zSCF7GZZBEb8Cs9j5x52CoSCcSBmvCXRLXSEb-cCvp7jriC&q=bourgeois%20louise%20biography&imgsrc=2ijFrvqHFd_x3M%253A%3BMMz9UsyqQLVAgM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.barbarasdreams.com%252Fimages%252Febayblog%252Fjunewordpress2010%252Fmodiglianiside.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fbarbaraanne.shaircombblog.com%252F2010%252F06%252F05%252Fhair-in-stone%252F%3B349%3B582



A. Modigliani: Jeanne Hebuterne



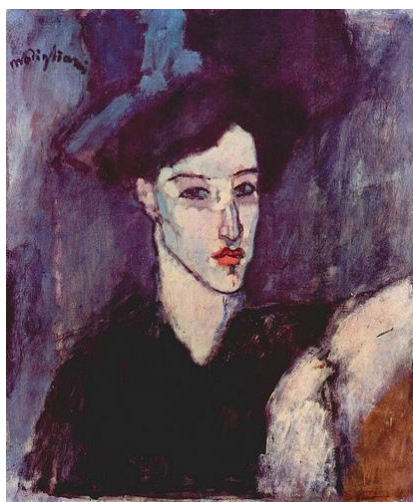
A. Modigliani: Sediaca nahá žena



A. Modigliani: Portrét mladého dievčaťa



A. Modigliani: Mladý cigán



A. Modigliani: Židovka

modla - idol; pozri *idolária*; *xoanon*, *apotropaion*; *Moloch*; *zlaté teľa*
modlárstvo -



M. Gerung: Tri druhy modlárstva (2.pol. 16.st.)

modlitba - Lurker v súvislosti s heslom *umývanie*: Tertulian (†230) spomína, že prví kresťania si umývali ruky pred každou modlitbou; ruky sa tiež bežne umývali pred vstupom do chrámu

pozri *officium defunctorum*, *eucharistia*, *hostia*, *ruženec*; *moleben*, *utiereň*, *paraklis*; v pohanských kultoch a v kresťanstve: *olej*; „Ave Maria“; *chasidizmus*, *Zenon*; *orant*, *agapy*, *absolúcia*, *absolúcia nad hrobom*; *zvonica*, *závoj*; *tulipán*; *bohoslužobné úkony*, *kánonové dosky*; *Kázeň na Hore/Osem blahoslavenstiev*

http://en.wikipedia.org/wiki/Jesus_Prayer

http://translate.google.sk/translate?hl=sk&sl=cs&u=http://cs.wikipedia.org/wiki/Palladium_zem%25C4%259B_%25C4%258Desk%25C3%25A9&prev=/search%3Fq%3DStaroboleslavsk%25C3%25A9%2Bpal%25C3%25A1dium%26hl%3Dsk%26rlz%3D1C1TEUA_enSK466SK466&sa=X&ei=UE_UaPuHMeS4AS8qoG4Aw&ved=0CDMQ7gEwAA



Autor nezistený: Ruky v modlitbe



J. Colombe: Orodovaná modlitba (Hodinky vojvodu z Berry, 1485 a 1486)



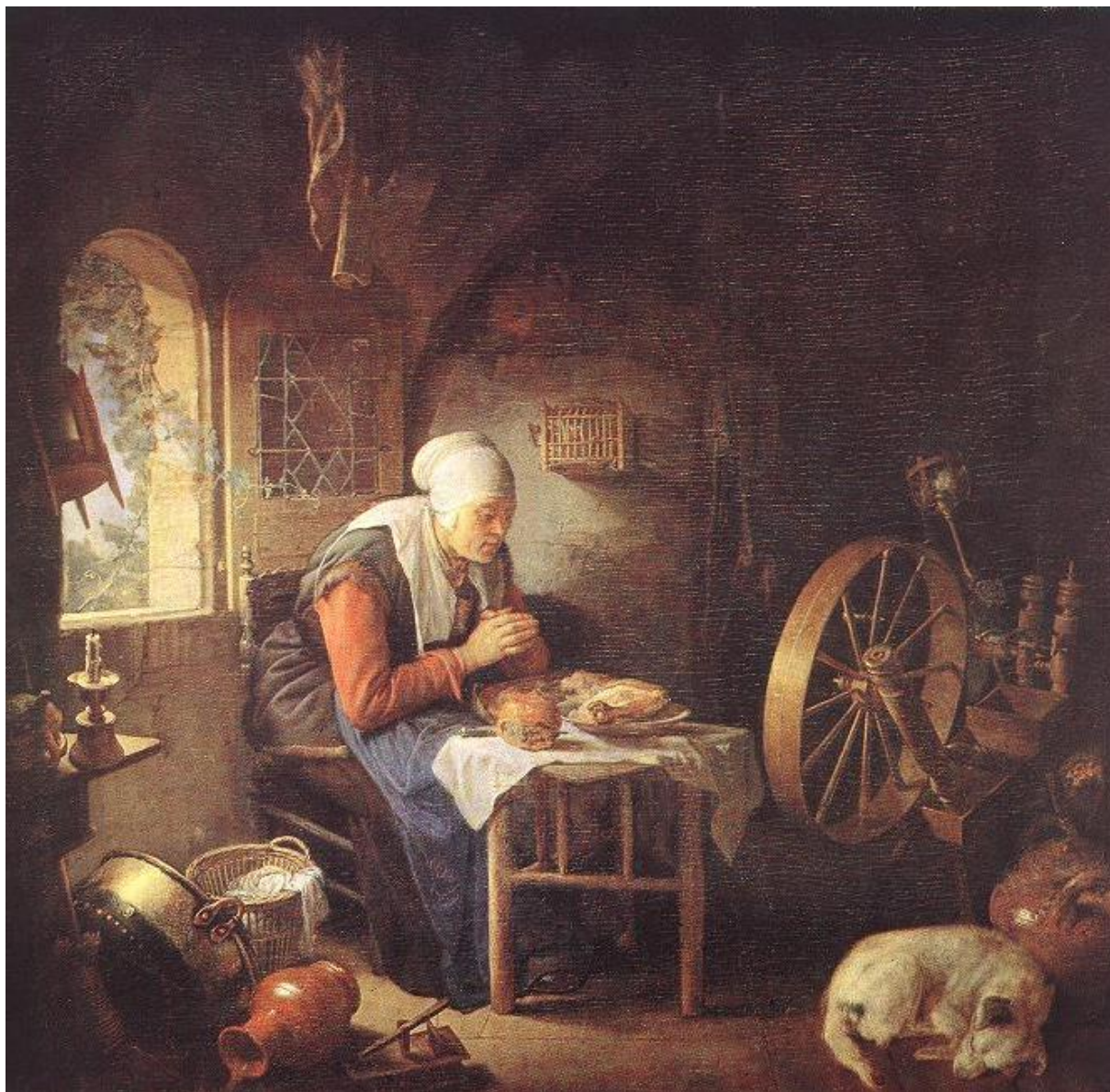
Rembrandt: Modliaca sa žena (1630)



P. Lisbetius podľa P. Veronese: Anjel (lept, 1673)



C. P. Bega: Modlitba (1663)



G. Dou: Modlitba (17.st.)



A. Magnasco: Modlitba pokánia (1.pol. 18.st.)



G. Mallý: Večerná modlitba (1900-1910)



G. Mallý: V kostole (1920-1930)



L. Záborský: Kristus pri modlitbe (2009)

modlitba omšová - pozri *kánonové listy/kánonové dosky*

modlitba liturgická - *liturgická modlitba*

Modlitba na Olivovej hore - vo výtvarnom umení často používaný aj názov *Agónia v Getsemanskej záhrade*, hoci *ikonografia* zobrazení (prítomnosť anjela s kalichom, spiaci traja učeníci, dramatické, až tragické ladenie) je odlišná; pozri *Olivová hora*



Š. M. Kraker: Ježiš na Olivovej hore (20.st.)

modlitba orodovná - *orodovná modlitba*

modlitba Pána/otčenáš - najznámejšia *kresťanská* modlitba; podľa tradície jej autorom je *Ježiš Kristus* (*Matúš* 6,9-13); pozostáva z oslovenia Otče náš (*Abba'nu*) a siedmich prosieb; prvé tri verše sú na oslavu Boha, v ďalších štyroch sa vyjadrujú prosby o uspokojenie hmotných a duchovných potrieb človeka; patrí k najvýznamnejším modlitbám *cirkvi*, odriekava sa počas slávania *eucharistie* a pri mnohých príležitostiach; pozri *abba*, *ruženec*; *Kázeň na hore/Osem blahoslavenstiev*

-podstatou kresťanskej modlitby, ktorá bude vyslyšaná, je osobné poznanie a prijatie Božej vôle (*Ján* 14,7); z toho plynie, že vyslyšanie modlitby neznamená predovšetkým splnenie žiadosti orodovníka podľa jeho predstáv, ale skôr poznanie, že predmet prosby povedie k tomu najlepšiemu výsledku; v tom tiež spočívala modlitba Pána (tzv. Otčenáš, lat. Pater noster), ktorú učil Ježiš svojich učeníkov a ktorá bola súčasťou *Kázne na hore*; v *Lukášovi* (11,2-4) vzťahuje k inej udalosti a je v kratšej podobe ako v *Matúšovi* (6,9-13), pričom kratšia verzia predstavuje zrejme pôvodný rozsah (pozri *Kristus učí modlitbe*); text *Matúšovej* verzie *Modlitby Pána* pozostáva z oslovenia Otče náš a siedmich prosieb, z ktorých prvé tri sú na oslavu Boha, v ďalších štyroch sú vyslovené prosby na uspokojenie duchovných a hmotných potrieb človeka: „Otče náš, ktorý si na nebesiach, posväť sa tvoje meno, príď tvoje kráľovstvo, buď tvoja vôľa, ako v nebi, tak i na zemi. Chlieb náš každodenný (gréč. *epiúsisos* = nadchádzajúci; výraz môže odkazovať k *eschatologickému* dňu Pána, ale v prípade rannej modlitby môže ísť o jedlo) daj nám dnes. A odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame svojim vinníkom. A neuveď nás do pokušenia, ale zbav nás zlého (gréč. *ponéros*; môže ísť o označenie *Satana*)“; preklad tejto pasáže (a mnohých ďalších) do národných jazykov tvrdo kritizuje C. Tresmontand (*Otázky našej doby - Preklad Bible*, str. 35); výraz „a neuveď nás do pokušenia“ označuje za kalk latinského *et ne nos inducas in tentationem* (lat. *tentationem* = skúška, skúšanie je prekladom gréckeho výrazu *dokimasía/dokimé*, ktoré prekladá hebrejské slovo s významom skúška); preto podľa Tresmontanda (rovnako biblistov a prekladateľov ako je G. H. Dalman, Joachim Jeremias, Franz Delitzsch, ktorí rekonštruovali grécky a hebrejský text) treba prekladať: „nenechaj nás prejsť skúškami“ (t.j. podstúpiť skúšky, pod ktorými sa myslia mor, vojna, hlad, katastrofy)



Iniciála P. Modlitba Otčenáš (Žaltár zo St. Albans, 1125-1145)



H. Brosamer: Kristus učí učeníkov modlitbu Pána (drevoryt, 1550)



Ch. Weigel st.: Otče náš, ktorý si na nebesiach (medirytina z Bible ectypa, 1695)



J. Tissot: Otčenáš (19.st.)

modlitba posledná - *Posledná modlitba Panny Márie*

modlitba za mŕtveho - *officium defunctorum*

Modlitebná kniha Karola Bolda -

<http://www.facsimilefinder.com/facsimile/118/prayer-book-of-charles-the-bold>

modlitebné knihy - pozri *breviár/liber viaticus*, *hodinky/livres d'heures*, *misál/Ordo missae*; *knihy liturgické*

Heinz-Mohr v súvislosti s heslom *obdobia života*: modlitebná knižka je symbolom sedemdesiatročného muža; pozri *atribúty*, *symbols*, *alegérie a prirovnania*; kniha

modlitebné orechy - zložito vyrezávané drevené predmety, ktoré mali podobnú funkciu ako *ruženec*; boli zdobené zvnútra i zvonku miniatúrnymi biblickými námetmi; mali tvar gule veľkej asi ako vlašský orech, ktorá sa mohla zavesiť na ruženec alebo k opasku; každý modlitebný orech bol sám o sebe majstrovským dielom, ktoré si mohla dopriať iba šľachta a bohaté mešťanstvo severnej Európy 16.st.; postupne sa stali zberateľskými predmetmi; príbeh bol zobrazený s úžasnou presnosťou, doplnený aj krátkym veršom a pre zvýšenie zmyslového precítienia, mohli byť do nich vkladané vonné látky

<http://vsemart.com/prayer-nut-wood-carving-art/>

<https://www.google.sk/search?q=prayer+nuts&espv=2&biw=1843&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwj0tSEkbHOAhUBWBQKHQqHDtoQsAQIGQ&dpr=1#imgrc=m0ic9jPxwFT1GM%3A>



Zatvorený modlitebný orech (Holandsko, zač. 16.st.)



Zatvorený modlitebný orech (Holandsko, zač. 16.st.)



Vnútrotná časť otvoreného modlitebného orecha s námetom Ukrižovania (Holandsko, zač. 16.st.)

modloslužobníctvo - v alegórii: *Idolaria*; pozri očista; zlaté teľa; vierolomnosť, nevera; Hora Sion, Klaňanie zlatému teľaťu; bohorúhačstvo



L. van Leyden: Modlárstvo kráľa Šalamúna (rytina, 1514)



G. van den Eeckhout: Jarošeámová obeť v Bételi (1656)



G. van den Eeckhout: Šalamúnova modloslužba (17.st.)



G. van den Eeckhout: Šalamúnovo modloslužobníctvo (1665)



S. Koninck: Modloslužobníctvo kráľa Šalamúna (17.st.)

módne doplnky - pozri *klobúk, čapica, čepiec, šál, šatka, golier, obuv, kabelka, kufor, šperk, vejár, fez, fíží, závoj, kapučňa, fliter; móda, odev, galantéria*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Fashion_accessories

módne návrhárstvo -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Fashion_design

módny salón - pozri *salón 5, haute couture/ót kutýr, butik/ boutique; móda*